

A szerkesztő megjegyzése az alábbi dolgozathoz:

A dolgozat elolvasását megelőzve tudatom: az AQUILA Közösség időről időre dolgozatokat ír, különféle filozófiai és teológiai, szociológiai témákban. Az alább egy ilyen alkotás, amit teljes terjedelmében közlünk. Kérem jó szándékú követését, nyitottsággal fogadását annak, amit a szerző tanár közölni akar. Ha dogmatikailag nézem, sokszor másként magyaráz, mint az Egyház, de egy jó, az embert **spirituálisan és gyümölcsözően** előrevivő alternatívának filozófiai-teológiai alapjait közli, azt az alapot, amiben az AQUILA Közösség is él.

Márkus Edit

Lélek és test együttműködése, harca és békéje

Talán az egyik legvitatottabb és legnagyobb vitákat provokáló téma a lélekvándorlás és a reinkarnáció hipotézise, bár ezen fogalmak nem pontosan ugyanazt a jelenséget fedik le, így értelmezésük fontos és igen hasznos.

Írásomban arra próbálok meg kísérletet tenni, hogy bemutassam, miképpen lehetne összeegyeztetni a katolikus hitet a lélekvándorlással, mely pontokon lehetne esetlegesen összekapcsolni, hol nyújthatna segítséget e tanrendszer a kereső embernek. Ismertebb egyházatyák gondolatait hívom ehhez segítségül, akik a platóni filozófián nevelkedve vértanúi hittel küzdöttek az igazságért. Ezen kívül az Aquila által kapott egyéni kinyilatkoztatások nyújtanak számomra fogódzót, hogy megpróbáljak eligazodni a dogmarendszer labirintusában. A dogmák, mint hitigazságok, illetve egyházi vélemények – néhány kivétellel – közelebb vihetnek a transzcendens igazsághoz, csak hogy kincsként rejtőznek el előlünk. A misztikus úton a kapott magán kinyilatkoztatások ezen rejtett kincsek felszínre hozatalát hivatottak elősegíteni.

Célom, hogy az előbb felsorolt eszközök segítségével olyan logikus feltevést vázoljak Önök előtt fel, amely nem öncélú okoskodás, hanem inkább gondolatébresztés, ablaknyitogatás az „Óperencián Túlra”.

A lélekvándorlás illetve a reinkarnáció jelentése

A keleti irodalomban a reinkarnációra igen mély és bőséges magyarázatot találhatunk, talán kicsit el is veszhetünk a szellemi labirintusban. Ugyanakkor nemcsak a hinduizmusban, buddhizmusban találkozhatunk ezzel, hanem már az ókori vallások, filozófiai irányzatok is ebben a rendszerben gondolkodnak. Megpróbálom összefoglalni és a lényegét kiemelni ezekből a szövegekből.

A lélekvándorlás azt a jelenséget fedi, amikor a halhatatlan lélek egyik testből a másikba vándorol át a testi halál után.

A reinkarnáció újjászületést jelent, tehát a lélekvándorlás egy mozzanatára utal. A legősibb népi vallásosságban is már megjelent az a hit, hogy a legfőbb lénytől szakadnak el a lelkek, s ide is térnek vissza majd. A keleti vallásokban a *karma* fogalmát találhatjuk, mint új elemet. Az emberi lélek kiemelt szerepet kap minden felfogásban: kivételes helyzet ez, s az ember tettei szerint, attól függően, hogy épített-e magának újabb karmát vagy sem, testesül meg újra: hiszen vágyva az újabb *maya* létre, nem bírja a végtelen Lélek közelségét vagy mélységét, így újra, mondhatni, „kicsapódik” valamilyen, tetteihez méltó testet, életformát választva magának. Hogy e körforgás véget ér-e valaha, azzal kapcsolatban már nem egyezők a vélemények.

A keleti kultúrkörben végtelennek tűnő körforgás ez, bár célja mindenképpen a megtisztulás, és a *Nirvánába* való becsapódás vagy beolvadás. A görög filozófia *metempsichózis*ról beszél, vagyis áttelekesülésről. A lélek azonnal visszatér az életbe halála után. Püthagórasz szerint a lelkek állandó körforgásban vannak az állatvilágban, s egy ciklus háromezer évig tart. Jó vagy rossz tettek ezt a folyamatot nem befolyásolják. Platón azonban már tovább gondolja a lélek vándorlását, és annak feladatául tűzi ki, hogy a tisztatlanságtól, rossztól megszabaduljon. Ha ezt nem tudja megtenni, büntetésből kap állati vagy növényi testet.

A zsidóságnál is ismert fogalom volt a reinkarnáció, bár nem egységesen mindenhol jelen lévő hit volt ez. A kabbalában és a néphitben, a haszidizmusban találkozhatunk vele. A Bibliában is láthatunk erre utaló jeleket, ezt a későbbi elemzésnél fogjuk megnézni. Érdekes gondolat található a Katolikus lexikonban:

2000. VIII. 5: *esti rádiós szentbeszédében Ovadia József rabbi, a knesszet 3. legnépesebb, ultraortodox Sasz pártjának vezetője kijelentette, hogy a holokausztban elpusztult 6 millió zsidó mind bűnösök reinkarnációja volt, akik olyan dolgokat műveltek, amelyeket nem kellett volna megtenniük, s azért születtek újjá (reinkarnálódtak), hogy bűnhődjenek.*³

A rabbi szavai persze nagy felháborodást keltettek, s sokan azzal vádolták, hogy Hitler rémtettét igazolta ezzel az állítással. Nem pusztán arról van szó, hogy az ember magyarázatot keres a rosszra, s azt, vagy annak kiváltó okát intelligens módon először magában keresi? Gyilkos és áldozat összeforrott karmája, végzetes párosa? Csak úgy szabadulhatunk meg e borzalomtól, ha leküzdjük a karmánkat. Lehetetlennek tűnő vállalkozás, mégis a mi

³ <http://lexikon.katolikus.hu/L/1%C3%A9lekv%C3%A1ndor%C3%A1s.html>

sajátunk, így csak mi lehetünk a 'rejtvény' megfejtői. „Szeresd felebarátod, mint önmagadat” – mondták a zsidók, s a /feltételezett/ reinkarnáció miatt ezt úgy is élték meg, hogy a lélek nemcsak önmaga, hanem a másik lélek a felebarát is lehet, hiszen ugyanazon nagy lélekből szakadtak ki. Ezen értelemben tehát mindenkit úgy kell szeretnünk, mint önmagunkat. Ha egy pillanatra megállunk ezen gondolatoknál, akkor azt mondhatjuk, ha csak ezen pontokat mindenki elhinné és betartaná, nem sok dolga maradna az egyházak vezetőinek és a politikusoknak. Mély magába nézés, önkritika és önreflexió, mindezek a tulajdonságok jelentik az 'alap vizsgát' a transzcendens létbe való belépés nagy szigorlatához. A lélekvándorlás tanát később a manicheusok is átvették. Máni és követői szerint az emberi testbe süllyedt, és ott rabságban sínylődő lélek aszkézissal, nagyon szigorú böjttel tud csak megszabadulni és újra fölemelkedni szellemi eredetéhez. A test a Jó és a Rossz küzdelmének színtere, olyan harctér, ahonnan nagyon kevés esély van a szellemi létbe való emelkedéshez, ugyanakkor ez az egyetlen hely, ahonnan ez sikerülhet.

Biblia

Nagy vonalakban megnéztük, hogy a lélekvándorlás hol, milyen vallásokban, filozófiai nézetekben fordul elő.

Most vegyük sorra a Bibliában fellelhető, erre utaló részeket. Az Ószövetségi Királyok könyvében (II., 2. fejezet) olvashatjuk, hogy Illés próféta lelkének egy része átszáll tanítványára, Elizeusra.

Amikor átértek, Illés azt mondta Elizeusnak: „Kérj valamit, mit tegyek még meg neked, mielőtt elválok tőled!” Elizeus így felelt: „Hát akkor szálljon kétannyi rész rám a lelkedből!”¹⁰Azt mondta neki: „Olyat kértél, amit nehéz teljesíteni. Ha majd látod, mint ragadtatom el, osztályrészül jut neked, de ha (nem), akkor nem kapod meg.”¹¹S történt, amint mentek és beszélgettek, egyszer csak jött egy tüzes szekér, tüzes lovakkal, s elválasztotta őket egymástól, aztán Illés a forgószéllal fölment az égbe.¹²Amikor Elizeus ezt látta, fölkiáltott: „Atyám, atyám, Izrael szekere és fogata!” S többé nem látta. Akkor fogta ruháját és kettérepesztette.¹³Majd fölemelte Illés köntösét, amely leesett róla, visszafordult és újra megállt a Jordán partján.¹⁴Aztán fogta Illés köntösét, ráütött (vele) a vízre és azt mondta: „Hol az Úr, Illés Istene?” Mihelyt a vízre ütött, az szétvált az egyik és a másik irányban, s Elizeus átment.¹⁵Amikor a próféta-tanítványok odaátról látták, felkiáltottak: „Illés lelke leszállt Elizeusra!”

Elizeus ettől kezdve megváltozik, s Illés erejével (lelkével?) működik tovább. Kettejük közt különleges kapcsolat lehetett, s a hűséges tanítvány kiharcolta, hogy Illés ily módon vele maradjon, továbbra

is segítse őt. Olyan lelki szinten állt Elizeus, hogy látta, miként változik el Illés, így segítségként lelkének egy részét is megkaphatta. Ez a rész nem a kimondott lélekvándorlásról szól, hanem a lélek egy olyan tulajdonságát láthatjuk, amely felette áll a testnek, nem marad annak rabságában, uralja, átszeli a testi határokat. Mindez akkor történik, amikor Illés amúgy is elhagyni készül a testét, mert az ő földi küldetése véget ér. Kérdés persze, hogy ezek után Elizeus tetteiért ki lesz a felelős: Illés lelke is felelősséget vállal-e érte, egyfajta sorsközösségben? Elizeus nem marad hálátlan, erőre kapva sok csodát és jelet ad a népnek.

Keresztelő János fellépésekor sokak szerint Illés próféta jött el ismét. Ez tehát arra utal, hogy újra megszületett a Földön, szintén prófétaként, befejezni jött valami, amit korábban nem tudott véghezvinni. A Messiás útjának előkészítését vállalta magára. Ostorozta a népet és a farizeusokat, s jutalma nem is maradt el, Heródes lefejeztette. Máté evangéliuma (Mt 6,10-13):

¹⁰A tanítványok megkérdezték: „Miért mondják az írástudók, hogy előbb Illésnek kell eljönnie?” ¹¹Így felelt: „Illés ugyan eljön és helyreállít mindent. ¹²Csakhogy én azt mondom nektek: Illés már eljött, de nem ismerték fel, úgy bántak vele, ahogy akartak. Így szenved majd tőlük az Emberfia is.” ¹³Ekkor a tanítványok megértették, hogy Keresztelő Jánosról beszélt nekik.

A zsidó népi hitben jelen volt az a meggyőződés is, hogy a vakon született ember nem véletlenül került ilyen hátrányos helyzetbe, ez egyfajta büntetés szülei bűnei vagy az ő bűnei miatt. Ha valaki vakon születik, tehát az életét már így kezdi, bűne csak előző életben, korábban történhetett. Jézus, amikor meggyógyít egy vak embert, nem feszegeti, hogy ki a bűnös, inkább azt mondja, hogy Isten ereje fog a gyógyulásában megnyilvánulni. Szelíden nem engedni megalázni az embert, inkább a meglévő bűnös állapotból akarja kiemelni, nem pedig még inkább beletaszítani. János evangéliumában (Jn 9,2-4) olvashatjuk:

²Tanítványai megkérdezték tőle: „Mester, ki vétkezett, ez vagy a szülei, hogy vakon született?” ³„Sem ez nem vétkezett – felelte Jézus –, sem a szülei, hanem az Isten tetteinek kell rajta nyilvánvalóvá válniuk.” ⁴Addig kell végbevinnem annak tetteit, aki küldött, amíg nappal van. Eljön az éjszaka, s akkor senki sem munkálkodhat.”

A kereszténység és a platonizmus

Igen fontos megvizsgálunk, hogy a keresztény tanok és az ókor uralkodó filozófiai irányzata, a platonizmus, milyen kapcsolatban voltak egymással. Mint már láttuk, a filozófiában (egy részében) a lélekvándorlás teljesen elfogadott tény volt, vagy legalábbis mítoszokban élt ez a hit. Érdekes lesz tehát azt megnéznünk, hogy az

ókori nagy teológusok hogyan egyeztették össze filozófiai ismereteiket a keresztény tanokkal.

Órigenész teológiája mérföldkőnek számít, hiszen vagy ellene, vagy mellette foglaltak állást a későbbi egyházatyák. Szent Ágoston mellett az ókeresztény kor legkövetkezetesebb gondolkodója volt, aki egységes rendszerbe próbálta foglalni a teológiai ismereteket, összevetve kora filozófiai nézeteivel. Talán ma is ez teszi őt érdekessé a modern ember előtt: a gondolkodó ember, aki rendszert keres az ismeretek káoszában vagy sűrű erdejében, nem csupán a hitre hagyatkozik, bár hite olyan erő, hogy akár az öncsonkításra is vagy a vértanúságra is képes az Üdvözülés céljából. Órigenész a Szentírást vette kiinduló alapnak, s minden filozófiai nézetet ehhez mért, többféle értelmezést is elfogadott, a kitétel csak az volt, hogy a szentírási alapból induljon ki, vagy azzal legyen összeegyeztethető.

Filozófiája szempontjából Philón nézeteit tartotta követendőnek. Philón újplatonista gondolkodó volt, így elvei megértéséhez *Platón* tanaiból kell kiindulnunk. Ez a filozófiai óriás igen komplex szemléletet hagyott ránk, s sokszor hallani azt a véleményt is, hogy Platón már mindent kimondott, amit filozófus kimondhatott. A lélek anamnézis útján emlékezik vissza az előzetesen tudott igazságra. Vagyis mielőtt a földön testet öltött volna, létezett valahol, mégpedig testtelenül, az ideák világában. Ez a megelőző tudás a földi tapasztalat előtti, nem korlátozódik a szerzett ismeretekre. Az idea a dolgok ősképe kimeríthetetlen, az egyedül tökéletes valóság. Az érzékelhető világ az egyedül tökéletes felé igyekszik. Minél feljebb emelkedünk, annál erőteljesebb és annál kevesebb ideával találkozunk, a csúcson az *ideák ideája* található. Az ideák ideáját Isten analógiájának vehetjük, annyira kézenfekvő a párhuzam. Az ember valódi lényegének a lelket tartja, erőteljesen szétválasztja a lelket a testtől. A test a lélek börtöne inkább, mint hogy lakhelye lenne, börtönként inkább bajt okoz a léleknek, mint hasznos lenne: szerelemre ébreszti, vágyra gerjeszti, légvárat kergettet vele, hiúságra csábítja. A lélek önmagát mozgatja, kezdete a mozgásnak, ezért halhatatlan, a test azonban romlandó és elpusztul.

Az *Állam* című művében világos leírását adja, hogyan vándorol a lélek testről testre. A *pamphüliai Ér látomását* elbeszélésként adja elő. A történetbe nem nyúl bele, hanem közreadja, mint egy régi, évezredek tudást, amihez nem fér kétség. Ér a háborúban súlyos sebesülést szenvedett, s halottnak hitték, de amikor el akarták temetni, feléledt, s elmondta, hogy mit látott a másvilágon. A lélek cselekedetei szerint egyből ítélet alá esik. Kétfelől érkező lelkeket látott, az égből jövők boldog élményekről, a földből jövők szenvedésekről számoltak be. A lélek vándorlása ezer évig tartott. Lát-

ható volt a lelkek bűnhődése. Majd annak is tanúja volt Ér, ahogyan a lelkek életformát választottak maguknak az életminták közül: állati vagy emberi életmintát is lehetett választaniuk. „A lélek rangja persze ebben nem szerepelt, mert hiszen a lélek – ha más életformát választ – szükségképpen mássá is lesz;...Ebben van tehát, kedves Glaukónom, minden valószínűség szerint a tulajdonképpeni veszedelem az emberre nézve, s ezért kell elsősorban azal törődni, hogy minden egyéb tudományt félrevetve, mindegyikünk ennek a tudománynak a kutatója és híve legyen: hátha valamiféleképpen megtanulhatja és kitalálhatja, hogy kicsoda teheti őt képessé és okossá rá, hogy – különbséget téve a becsületes és a rossz élet között – a lehetséges életformák közül mindig és mindenütt a jobbat válassza.”⁴ Ezek alapján a lélek miután kikerül a testből, választás elé kerül, hogy milyen életet, testet választ magának. Sok múlik azon, hogyan élt, milyen erényei voltak, hiszen így jobb életformák közül választhat. Viszont még az is veszélyben van, vagyis rosszul választhat, aki az égből jött, hiszen őt nem edzették meg a szenvedések. Általában azonban a lelkek „az előbbi megszokott életformájuk szerint választottak.”⁵ A történetben az elkövetett tettek kihatnak a következő életre is, mintha a karma törvényéről beszélne: A huszadik sorszámú lélek például az oroslán életét választotta, mert irtózott attól, hogy emberré legyen, mert még jól emlékezett a háborús borzalmakra. Majd a lelkek ittak a felejtés folyójából, így mindent vagy majdnem mindent elfelejtettek, amikor újra megszülettek. Ezt a történetet Platón mítosznak tartja, melyből tanulni kell, hogy lelkünket ne szennyezzük be, hogy a jót válasszuk, s így „mindig a felfelé vezető úthoz fogunk ragaszkodni”.⁶ Ha ezt a történetet újra és újra átolvassuk elég szörnyű és kijózanítóan logikus: az vár minket a transzcendentális világban, amit itt a földön „összehordtunk”, nem más. Sőt, azt fogjuk választani a test elhomályosító hatása nélkül, amit itt a földön választottunk, ami felé itt a földön is vonzódtunk. Ezért nagyon fontos beállítódásunk, és földi életünk: tényleges harcmezőről van itt szó, felkészülés a jó döntésre. Különben évezredekig vándorolhatunk egyik létformából a másikba: elfelejtve a megtanultakat, mint az eltévedt bárány. Az ember célja, hogy lehetőség szerint hasonlóak legyünk az 'istenséghez', ahogy Platón írja, s akkor hasonlunk Hozzá a legjobban, ha példájára mi is a lehető legigazságosabbak leszünk. Megfontolandó szavak és útmutatás ez a Filozófustól, aki Szent Ágoston szerint a nézeteivel a leginkább közelítette meg a keresztény tanokat.

⁴ Platón: Állam (Budapest, 1984. Európa Könyvkiadó) 705. oldal

⁵ Uo. 707. oldal

⁶ Uo. 709. oldal

Platón követői közé számít az *alexandriai Philón*, aki komoly hellenisztikus és zsidó műveltségre tett szert. Filozófiai értekezéseiben megpróbálja összehangolni a Bibliát és a görög filozófiát. Allegorikus módon értelmezi a Szentírást, azt kívánta megmutatni, hogy a Biblia összeegyeztethető a filozófiával, különösen a közép platonizmussal. Vitatott, hogy hatott-e az Újszövetségre, különösen János evangélista Logosz-tanára. Philón szerint a Logosz az Egy kisu-gárzása, akit az igazság és a kegyelem jellemez.

A szellemi elődök után most nézzük meg, mit alkotott Órigenész. Fő művei: a *Peri Arkhón/De Principiis* és a *Hexapla*. Korának egyik legnagyobb hatású gondolkodója volt, aki iskolát is vezetett. Hatása máig él, ma is sokan foglalkoznak műveivel, értelmezik gondolatait, nézeteit. *Kelszosz ellen* című művét a hitetlenek megnyerésére írta. Fontosnak tartotta, hogy a keresztények legyenek felvértezve minden szellemi fegyverrel hitük megvédéséért, s a görögökre jellemző érvelő vitákban ne maradjanak alul. A görög filozófia számtalan nézetet kínált a gondolkodó ember számára a lélek lényegével vagy eredetével kapcsolatban. Hermiasz például ezt hozza fel érvként, hogy ha az igazságot megtalálták volna, akkor egységes lenne a görög filozófusok tanítása.⁷ Órigenész szerint hit és tudás egymásra épülnek. Ez a meggyőződése a mai racionális világnak is fontos és helytálló álláspontot képvisel. Korában nem ismeretlen a pogányok ellen írt vitáit vagy hitvédő irat.

Nézeteit tekintve számunkra most a lélek preegzisztenciája fontos. Órigenész álláspontja szerint a lelkek miután kiszakadtak Istenből, testbe kerültek, elkülönült lélek nincs is valamiféle test nélkül. A lélek lesüllyedését találóan kihűlésnek nevezi. A világ létrejötte bukásnak, a *katabolénak* köszönhető, amelyet „ledobásnak” fordíthatnánk:

„...ez a látható világ pedig azon lelkekért jött létre, akiknek az értelem olyannyira tönkrement, hogy ezekre a jóval durvább és erősebb testekre szorultak, és azok számára, akiknek ez szükséges volt. ...Mégis az egész teremtés magában hordozza a szabadság reményét, hogy felszabadul a romlás szolgaságából, és Isten elbukott és szétszóródott fiai egységbe gyűlnek.”⁸

Így számára nincs nagy különbség az angyalok és az emberek közt, hiszen mindkettő Istentől elkülönült létező, bár az angyalok jobb körülmények között élnek: tűztermészetűek, táplálékuk is szellemi táplálék, gondolkodó tűznek is lehet őket nevezni.⁹ Bukásuk oka a gőg volt, ahogy minden különváló lény esteében igaz ez.

⁷ Hermiasz: A pogány filozófusok kigúnyolása. In: Vanyó László: A II. századi görög apologéták (Budapest, 1984. Szent István Társulat) 562. oldal

⁸ Órigenész: A Principiumokról II. 5,4 77. oldal

⁹ Órigenész: Az imádságról és a vértanúságról 26,5 (Budapest, 1997. Szent István Társulat)

A visszafelé vezető úttal is foglalkozik, hiszen egy dolog a bukás tényszerűen súlyos feltárása, megoldás is kínálkozik, a bukott lénynek nem lehetetlen visszajutnia eredetéhez. A lélek visszajutása Istenbe az egyesüléssel valósul meg, nem marad valamiféle testben, ahogy Szent Pál írja. Órigenész a Szentíráshoz ragaszkodik, s ezt mégis többször kihangsúlyozza, hogy ez nem lehet anyagi test. Ez egyfajta szellemi test lehet, így a feltámadás után a különlévőség még megmarad Istentől, csak szellemibb világba jut a lélek. Órigenész meghagyja annak lehetőségét, hogy egyszer az összes külön járó lélek visszatálal Istenhez, s a világok megszűnnek, nem lesz többé szükség az anyagra, mert a különállóság megszűnik. Bárcsak igaza lenne! „...mindez Isten lesz, s semmi mást sem fog tenni, mint Istent érezni, Istent gondolni, Istent látni, Istent tartani, Isten lesz minden mozgása: így lesz benne Isten minden.”¹⁰

Órigenész nem a száraz filozófus, aki csak elméletben éli meg az igazságot: buzdít a vértanúságra. A vértanúságban leég rólunk a test, a lélek győzedelmeskedik végleg, ez csak a kiválasztottak (apostolok) lehetősége. „Arra vágyjunk, hogy kimenjünk e testből és az Úrnál legyünk, hogy benne lakozva egy legyünk a mindenség Istenével.”¹¹ Ettől válik hitelessé a teológus-filozófus: hiszen egész lényével Isten felé fordul. Elméletet és gyakorlatot, hitet és cselekedetet egybe ötvöz. „Mindennapi szellemi kenyereket ad meg nekünk, ma, mindennap Isten adjon nekünk erőt, Belőle merítkezzünk, mert ez az emberek és az angyalok „közös eledele”.¹² Tételeit az 553-as konstantinápolyi zsinaton ítélték el, nézetei több századon át fennmaradtak, több követője akadt, akik nézeteit tovább vitték.¹³

Nüsszai Szent Gergely

Nüsszai Szent Gergely Órigenész példáját követve kívánt rendszerező művet alkotni. Ismerte a platonikus és újplatonikus filozófiai tételeket, Órigenész hatása is kimutatható műveiben. Híres műve A lélekről és feltámadásról című dialógusa. Vanyó szerint ez a legjobb és legmélyebb értekezés erről a tárgyról, amit az ókeresztény korban írtak.¹⁴ A dialógusban Makrina, Gergely nővére képviseli a

¹⁰ Órigenész: A Princípiumokról II. 6,3 85. oldal

¹¹ Párbeszéd Hérakleidésszel. In: Órigenész: Az imádságról és a vértanúságról 244. oldal

¹² uo. 124. oldal

¹³ Az órigenizmus nagy képviselőiként említi Vanyó László Alexandriai Nagy Dionüszioszt és a kappadókiai atyákat.

¹⁴ Vanyó László: A kappadókiai atyák (Budapest, 1983. Szent István Társulat) 492. oldal

keresztény felfogást, Gergely pedig az ellenfelekét. A lélekvándorlásról elég degradálóan nyilatkozik, főbb problémája az, hogy nem vezet sehova a lélek testi vándorlása. „Némelyek csúffá tették az emberi természetet, megalázóan közönségessé, s ugyanazt a lelket hol értelmes lényhez, hol állati léthez kapcsolták; különböző testekbe költözik, tetszése szerint vándorol, az ember után madárba, halba vagy szárazföldi állatba, s onnan ismét visszafordul az emberi természethez. Sokan még bokrokról is locsognak, mert szerintük még a növényi élet is megfelel számukra és alkalmas, és ez is sajátosságunk.”¹⁵ Sajnos csak egy ponton tudja ezt a lélekvándorlást elfogadni, ha a lelket, miután elvált a testtől, megint test fogadja be, de csak akkor, ha ugyanazon elemekből létrejövő testtel egyesül a feltámadáskor. A lélekvándorlásnak céltalanság nélkül nincs is semmi értelme, illetve egyre messzebb visz az üdvösségtől. Ezt a közös pontot is bár inkább ne említette volna, hiszen a feltámadás alatt már azt értjük, amikor a lélek kiszabadul a börtönből, akkor értelmetlennek tűnik visszaépíteni a testét. Célja az, hogy visszamenjen Urához, a végtelen transzcendenciába, melynek érintésétől az anyag elég! Nemhogy újraépíti?! Nem fogadja el a görögök által természetesen vett lélekvándorlást, mert az emberi természetet kiemeli az állat- és növényvilágból. Napjainkban is látható sajnos, sok ember úgy él, hogy visszaüllyed az ösztönélet szintjére, vagy csak egyszerűen vegetál. Ilyenkor nem különbözik már emberi formában sem az állattól vagy a növénytől. Az az emberi tudat, szabad akarat, és lelki alkat, a transzcendenciára való irányultság, amely az embert emberré teszi, s kiemeli a világból, elvész benne. Gergely szerint nem lehet elfogadni a lelkek vándorlását növényi vagy állati testbe, mert akkor azt is állítanánk, hogy egyféle természetük van a „megkülönböztethetetlenességig összekeveredve”. Elutasítja a panteizmust, mely szerint minden egy, mindben egyféle természet lakozik. Majd azt fejtegeti, hogy aki valóban elhiszi, hogy az állatban, növényben esetleg egy-egy emberi lélek talál helyet, az nem merné megenni azt a növényt, állatot, félve attól, hogy saját barátját eszi meg. Így vagy mindennel szembe barátságosnak kellene lennie, vagy mindennel szemben közömbösnek. A végletek mellett azonban, megjegyzem, úgymint meg lehet ezt élni, hogy nem ölök, csak akkor, ha éhes vagyok, nem tépem le hiába a növényt, nem okozok felesleges szenvedést, s hálát adok minden egyes étkezésnél, hogy az az állat vagy növény a testét nekem adta (vagy adni kényszerült), s emberhez méltó élettel nem megy kárba az ő „áldozatuk”. Azt is hozzáteszi, hogy a lélek a növényi létformából nem

¹⁵Nüsszai Szent Gergely: A lélekről és feltámadásról. In: Vanyó László: A kappadókiai atyák 618. oldal

tud erények útján újra felemelkedni, s mindig ugyanazokat a fokozatokat járva imbolyog. Igen, ez így valóban értelmetlen lenne.

Rahner a *Hít, remény, szeretet* című művében meg is fogalmazza, hogy a lélekvándorlás csak akkor képzelhető el, ha nem céltalan és nem vég nélkül folytatódik.¹⁶ A lélek lebukását pedig összeegyeztethetetlennek tarja az isteni gondviseléssel. A lebukásból származó eredet szerinte csak csúfos véget érhetne, s az erényből sem lehet hasznunk. A szabad akaratot is annak bizonyítékául hozza fel, hogy a Teremtőnek tetsző módon, Isten akaratából jött létre az életünk. Ha ez így lenne, akkor Isten miért akarná, hogy visszajussunk hozzá? Miért akarna egyszer egyet, máskor mást?

A lélek preegzisztenciáját is elutasítja, hiszen akkor „szükségképpen elfogadhatónak kellene tartani azt a tétellé szilárdult képtelenséget is, hogy a lelkek valamilyen rossz következtében költöztek testbe.”¹⁷ Így csak egy lehetőség marad szerinte, hogy a test és a lélek egyidejűleg keletkezik. A feltámadást a Szentírásból támasztja alá. Harsonaszóra, parancsszóra minden holt és sírban nyugvó egyszerre romolhatatlan természetűvé változik: természetünk visszaállítása eredeti állapotába. Az őseredetben nem hajlott rosszra az emberi természet. Itt egy kicsit érződik a platóni hatás, hiszen ha a lélek a testtel együtt keletkezik, milyen őseredeti állapota lehetett előtte?! Hogy hogyan lesz újra a szétbomlott a testből élő feltámadott test, azt misztériumnak írja, s Isten mindenhatóságára hivatkozik. „Az első kalász az első ember, Ádám volt. Amikor azonban a rossz betört közénk, a természet sok részre darabolódott, mint a mag a kalászban. Mi is megváltunk a kalászformától, egyesülünk a földdel, aztán a feltámadáskor eredeti szépségünkben sarjadunk ki újra, ...”¹⁸ Az anyag fogságában való vergődésnek tűnik ez számomra. Romolhatatlan anyag, szinte a lélek szintjére emeli, csak valahogy összehozza a transzcendens világot az anyaggal. Tapasztalataink szerint minden arra mutat, hogy az anyag, a test jó szolga, amíg kell, aztán az a dolga és természete, hogy ahogy keletkezett, meg is szűnjön, jobb esetben fénné válik.

¹⁶ Vö.: Pável Márta: „Akinek füle van a hallásra, az hallja meg!” 304. oldal

¹⁷ Uo. 627. oldal

¹⁸ Uo. 642. oldal

Szent Ágoston

Szent Ágostonra nagyon nagy hatással volt *Plótinosz*, akiben Ágoston Platónt látta.

Szent Ágoston az Észak-Afrikai Tagastéban született 354-ben. Filozófiája középpontjában az Egy áll, amely az abszolút jóságot, teljességet jelenti. Minden egyes létező levezethető az Egyből és egyetlen létező sem létezhet az Egyen kívül. Az Egy viszont nem létező, maga a Lét, mert a létezésnél korábbi. A testi világ úgy jött létre, hogy az Egy túltelítettsége miatt kicsordult, kisugárzott a fény a Napból. Az emanáció során a létezés magasabb foka leképeződik egy alacsonyabb szintre. Az Egy kicsordulásával keletkezik az ideák szférája a *Nousz*. A dolgok ősképeinek további emanációja a lélek. A lélek minden élőlény megalkotója, az Isteni Értelem oldalhajtása. A lélek két irányba tekint: egyik fele a *Nousz* felé törekszik, a másik része kifelé tekint, alászáll, hogy megalkossa képmását, a természetet, az érzékelhető világot. Ha itt egy pillanatra megállunk, s ezt így elfogadjuk, akkor megszűnnek azok a kérdések, hogy miért ilyen ez a világ, amilyen. Mert mi magunk alkotjuk meg, nem Isten akarta, hogy ilyen legyen, ő megengedte, hogy eljőjjünk Tőle. Az ember isteni révületben képes a *Nousz*-szal kapcsolatba kerülni. Szavakba önteni e transzcendens tapasztalatokat nem lehet, csak az értheti meg, aki maga is átélte. Milyen ismerős érzés, a szemlélődő lélek ugyanezt éli meg. A lesüllyedt léleknek vissza kell emelkedni – legalább egy bizonyos fokra – hogy eredetével kapcsolatba kerüljön. Nagy mélységben vagyunk, ez látható számunkra is. Az Egyet csak akkor pillanthatjuk meg teljességében, ha lelkünk elvált a testétől, egy erkölcsös élet után. Akik bűnösök, azoknak újjá kell születniük mindaddig, amíg fel nem ismerik, hol van igazi hazájuk, és meg nem bánják bűneiket. A lélek alászállása ösztönös, vak cselekedet, ennek indítéka az a vágy, hogy önmaga kerüljön előtérbe. Kiterjedése tehát nem külső kényszer, hanem természetének kifejeződése, ez vezet az anyag létrejöttéhez, a világ teremtéséhez. A gnosztikusokkal ellentétben nem tartja a világot rossznak, hiszen benne rejlik a bölcsesség és a visszajutás lehetősége. Panteista szemlélete szerint a planéták és a csillagok is halhatatlan létezők, égi mivoltuknál fogva nincsenek alávetve a földi gyarlóságnak. Optimistaként az időt nemcsak az elmúlás jelének tartja, hanem a végső hazavezető útnak is. Az idő az öröklét képmása, de széthullott egységben.

Szent Ágoston útkeresése során sok irányzattal rokonszenvezett. Először a filozófiában, majd a manicheizmusban kereste a boldogságot. Végül Szent Ambrus prédikációi és az újplatonista filozófus *Plótinosz* hatottak rá, megkeresztelkedett, majd pappá szentelték.

Hippo püspökeként felvette a harcot az eretnek tanokkal szemben, de írásain érződik a platonista hatás. Vallomások című munkájában azt írja, hogy a platonikus könyvek segítettek test nélküli igazság keresésére: a láthatatlan felkutatására készítették. Ezt a keresést tehát a platonizmusnak köszönheti, viszont rögtön negatívumként teszi hozzá, a filozófia gőgös tudást adott neki, nem sarkalta alázatra: „Ámde nem hullattam emiatt könnyeket, sőt inkább a tudás gőgje feszített, Mert hol volt még ama építő szeretet, amely alázatosság alapjából, Jézus Krisztusból nő? Mikor tanítottak volna ezek a könyvek arra engem?”¹⁹ Továbbmegy, s azt is megvallja, hogy a Szentírás igazságait nem találta meg mind a platonikus könyvekben. Igaza van, hiszen a Szentírásban válik egyedül nyilvánvalóvá, hogy Krisztus menthet ki minket ebből a vándorlásból, illetve lebukásunkat Ő állíthatja meg egyedül. Ágoston lendületes hévvel dicséri a Szentírást és a kereszténységet, s ha a sokféle eretnek és kósza irányzatot nézzük, érhető indulata. Mégsem kellene kiönteni a gyermeket a fürdővízzel együtt. Hiszen a platonizmus talaján felnőve, filozófiai jártassággal jut el az igazság mély ismeretére. Igaz, hogy alázat és szeretet nélkül nem juthatna el a misztikus igazsághoz. Mégis fontos megjegyezni, hogy a krisztusi tanok ily mélységes megértésében a filozófia a segítségére volt! Csak nem szabad eltévedni az erdőben, állandóan újra és újra vizsgálatnak kell alávetnünk az igazságnak vélt gondolatainkat. Később a manicheusok ellen könyvet is ír: *A teremtés könyvéről*, melyben megcáfolja, nevetség tárgyává teszi tételeiket, kérdéseiket a világ teremtésére vonatkozó ószövetségi résszel kapcsolatban. Ha végigolvassuk ezt a rövid művét: kialakul bennünk az az érzés, hogy tényleg sok csacskaságot hordtak össze a manicheusok, biztosan különféle álláspontot képviseltek Máni követői, s sok szőrszálhasogató, rosszindulatú, köztöködő kérdésük és ellenvetésük volt a Bibliával kapcsolatban. Mégis van egy-két olyan lényegi kérdés, amelyre jóval fontosabb, talán filozofikusabb választ adhatott volna Szent Ágoston, meggyőzve ellenfeleit illetve megnyerve őket ezzel az isteni igazságnak. „Aki tehát azt kérdezi, hogy miért alkotott Isten eget és földet, annak ezt kell válaszolnunk: azért, mert akarta. Hiszen az égnek és a földnek Isten akarata az oka, s ezért Isten akarata hatalmasabb az égnél és a földnél. Aki pedig azt kérdezi, hogy miért akart eget és földet alkotni, az valami Isten akaratánál nagyobbat keres, márpedig ennél nagyobbat nem találhatunk.”²⁰ A válasz a lélek lebukásával és

¹⁹ Szent Ágoston: Vallomások 208. oldal (Budapest, 1982. Gondolat)

²⁰ Szent Ágoston: A Teremtés könyvéről a manicheusok ellen 43-44. oldal

lesüllyedésével igenis megfelelő válasz lett volna, nincs, ami nagyobb alázatra sarkallná az embert, mint annak a szörnyű állapotnak a bemutatása, ahová magát juttatta.

Dogmák elemzése, a dogmák hatása

Most pedig nézzük meg, milyen dogmák születtek a lélekvándorlás ellen, mely dogmák azok, amelyek ellentmondanak az elmélkedésben előtáruló, kinyilatkoztatott igazságoknak. Nagyon sok hit-igazság, egyházi vélemény segít a hívőnek eljutni az igazságig, viszont van egy-két megnyilatkozás, amelyet nem lehet szó szerint komolyan venni, illetve az emberi elmét leszorítja a háromdimenziós keretek közé, s ellentmondásos módon pont az anyagba való visszasüllyedést segíti elő, ahelyett, hogy a szabadulásra serkentene. Figyelembe kell azt is venni, hogy az egyes dogmatikai megnyilatkozások különfélék: a végérvényes, tévedhetetlen hittételtől az egyházi véleményig sokfélék találunk. Fila Béla felhívja a figyelmet, hogy a dogmák félreértelmezésnek az elkerüléséhez őszinte hitre és tudományos becsületességre illetve történeti-nyelvi-logikai érzékre van szükség.²¹ A dogmák Fila Béla által magyar nyelvre lefordított változatát veszem alapul az elemzéshez, a többi fent említett eszköz használatára pedig legjobb tudásom szerint törekszem egész dolgozatom során. A dogmák említése során a Fila-Jug: *Az Egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai* című könyv jelzéseire, illetve a <http://denzinger.hu/> oldalra hivatkozom.

Üdvözlés

Isten boldogító szinelátásával a *visio beatifica*-val csak az üdvözültek rendelkeznek. Az ember Isten szinelátásában jut beteljesülésre, így tudja megragadni Istent. Jézus krisztus emberi léte révén kapcsolódnak a bele a *visio beatificaba*, a végtelen boldogságot adó Istenlátásba. DS 1000 dogma szerint a *visio beatifica* az ember célja és beteljesülése. Elmélkedésinkben kiderül, Isten ettől sokkal messzebbre megy, Ő a teljes beleolvadását nyújtja a léleknek, mint a csepp visszamegy az óceánba, nem csak kívülről szemléli.

Ahogy Eckhardt mester tanította: *Mi teljesen átalakulunk és átváltozunk Istenbe; hasonló módon, mint amikor szentségileg a kenyér átváltozik Krisztus testévé, én úgy változom át belé, hogy ő maga az ő egyetlen létét hozza létre bennem is, és nem egy ahhoz hasonló létet. Az élő Isten által igaz az, hogy ott semmi különbség nincs.*²² Hiszen a kívül maradással még maradhatnak zárványok a

²¹ Fila-Jug: *Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai* 3. oldal

²² Eckhardt tanításait az Egyház tévedésnek veszi {960}. In: <http://denzinger.hu>

lélekben, Rahner is azt mondja, hogy az ember tévedése sem zárható ki Isten létével kapcsolatban. A dogmák beszélnek a *theosis*ról, az átistenüléstről vagy átlényegülésről is. A végső cél tehát az, hogy az embert teljesen átjárja Isten léte. Az önközlés joga egyedül Istené tehát, önmagát adja nekünk. Az ember erre azért vevő, mert a transzcendenciára irányított lény, ahogy Rahner mondja. Önközlésével ítéletet hozott a világra, mert már nem mondhatja senki sem, semelyik ember sem, hogy nem volt alkalma megismerni Jézust, a Megváltót. Létállapotunknál fogva – Rahner szavaival élve – nem térhetünk ki az isteni üzenet elől. A *homo religiosus* akkor születik tehát meg, amikor kérdéseivel a transzcendens felé fordul. Földi életünk során azonban örök ellentmondásban maradunk, hiszen a véges nem foghatja fel a végtelent. Nyugtalanító a Lét feltárulkozása, örök rugalmasságra és önreflexióra készítet. Állandóan felül kell vizsgálni önmagammat, jó irányban haladok-e létem abszurditásának megélése közben. Ez a transzcendens tapasztalás teszi az embert emberré, ez a nyugtalanító megsejtés üt részt a maya/ködfátyol végesen vékony, ugyanakkor masszív anyagán. Az állatnak, a növénynek nincs tudomása függőségéről. Ezért is baj, ha oda (hipotézisünk alapján) visszasüllyedünk, hiszen akkor elvesztjük emberi tudásunkat. Ez bár reménytelennek tűnik, mégiscsak kiinduló- illetve gyújtópontja lehet az Isten felé való elindulásnak.

Isten létének meghatározása azért fontos számunkra, mert az ember lelke Istentől van, így a vándorló lelkek tulajdonságira is következtethetünk ebből. Órigenész használ először világos fogalmakat: Isten lelke (héberül *ruah*, görögül *pneuma*) Isten nem test, nincs testhez kötve, egyszerű, osztatlan természet. Nincs helyhez kötve, nincs kiterjedése, nincsenek részei. E fenséges egyszerűség mérhetetlen mélység is egyben. Isten tökéletességében csak mi hiányzunk neki, de ez a hiány nem ejt foltot tökéletességén. DS 3025 Isten szabadon teremtetett a világot. Igen a világot/világokat az egyetemes szeretet hozta létre, de nem azért, mert akarta, ahogy ezt már Ágostonnál is olvashattuk. Ha Isten akarta volna a világot, felelős lenne minden bajért, ami itt történik. Sajnálattal megengedte a léleknek, hogy megkívánja az anyagot, a kiszakadni vágyó, elkülönült létező felelős mindazért, amit világnak nevezünk. Sokszor merül fel a kérdés, mi okozza a rosszat a világban, ki a felelős érte, ki okozza ezt.

Szent Ágoston misztikus megközelítése segít helyretenni a rosszat: hiszen az csak a jó hiánya. Mindig kisebb az ördög az Istennél, hiszen a kiszakadt lélek, már nem Isten. Nem Isten teremtette a tökéletlenséget, a teremténynek korlátozzák egymást létükben és tevékenységükben, s a közös sors/karma alkotta egyvelegben soha véget nem érő 'adok-kapok' játék folyik. A rossz jelenlétére

életünkben még válasz lehet az is, hogy időnként Isten megpróbál minket, hiszen a szenvedésnek megátalkodottságunk miatt tisztító hatása is lehet.

Jézus keresztre feszítésével mintegy megkoronázta a megváltó művét, e szenvedés nélkül is teljes lett volna a megváltás, de nekünk még agyon kellett őt verni, halálra kellett Őt kínozni, hogy ebben a szédült állapotban a fejünkhöz kapjunk: *mit tettünk?*

Isteni gondviselés és predestináció

(DS 1556) A tridenti zsinat Kálvinnal szemben kimondja, hogy Isten nem akarja a bűnt még nagyobb jó érdekében sem, hanem pusztán engedélyezi. Kálvin szerint Isten a kárhozatra predestináltakat bűnre is predestinálta az Isten. Isten nem predestinált senkit sem, hanem Ő fölötté áll tér és idő láncolatának, így előre látja/tudja, mit fogunk tenni, elkárhozunk vagy üdvözülünk. Isten szeretete minden létező felé kiárad, mégis békaperspektívából úgy tűnhet, egyeseket jobban szeret, mint másokat. Ez csak a karma törvényével magyarázható – véleményem szerint –, tettei szerint vagy érdemei szerint nagyobb lelki edénye van az illetőnek, s ezért tűnik sikeresebbnek Isten dolgaiban. Vagy éppen ígéretet tett előzőleg Istennek, hogyha a bármi történik is, véghezviszi, amit Isten kért tőle, így megengedte Istennek, hogy azonnal törlesszen, illetve büntessen, ha eltérne a kiszabott úttól. Az Istennel való együttműködés, az *actio creatrix* az egyes embert segíti az üdvözülésre. Isten ugyanis nem hagyja magára az embert, ahogy a felvilágosodás korában a deisták gondolták, hanem gondja van az emberre. Minden héten más oldalról, másképp, hol szidva, hol dicsérve, hol noszogatva tereli az embereit a helyes úton. S alig várja, hogy fülünk meghallja a szavát, ami a világ számára csendként hat.

Az isteni gondviselés eszköze az imádság. Nem Istennek, hanem a kérő embernek van szüksége az imára, kérésének megfogalmazására. Az ima a mi lelkünket teszi alkalmassá Isten kegyelmének a befogadására. Igen, a kérő ima is már befogadóvá tesz, hát még ennek magasabb foka, a szemlélődő ima: mely során már nem kérünk semmit, csak próbáljuk befogadni Isten ajándékait. Az isteni gondviselés segítő eszközei még az angyalok is, akiket szintén Isten teremtetett, ők is az időnek vannak alávetve, még ha a láthatatlan világ részei is a IV. Lateráni Zsinat szerint (DS 800). Az eretnekségek igen sokat és kimerítő módon foglalkoztak az angyalok karával, s voltak egyesek, akik Jézust is ilyen angyalnak tartották. Ezért volt fontos helyük tisztázása, ami teljesen sajnós – tudomásom szerint – nem történt meg, mert a dogma szerint, mint segítő lények az ember világához tartoznak, mintegy kiegészítik azt. Pedig ez nem teljesen igaz, önálló létformák, átmenetet képeznek Isten és

a mi világunk között. Ahol a test, az anyag már lehalkulóban van, de a szellemi külön lévőség még mindig nagy, és kísértést jelenthet a számukra.

Test és lélek

Az ember lelkét a katolikus egyház tanítása szerint Isten helyezi bele a szülők által nemzett testbe. A panteizmus a katolikus kánonok szerint nem elfogadható, „Isten szubsztanciája nem azonos a többi dolog szubsztanciájával illetőleg nem Isten szubsztanciájából áradtak ki”²³. A priscillianusok ellenében az Egyház tagadja, hogy az emberi lélek isteni szubsztanciájú lenne.²⁴ Az is eretnokség vádjával illethető, aki abban hisz, hogy a lelkek kiválnak és lesülyyednek Istentől, ahogy Manicheus és Priscillianusz vallották²⁵, pedig a magán kinyilatkoztatásaink is erre engednek következtetni. Ahogy az emberi lélek megízleli az Isteni végtelenséget, úgy akar ezen az úton 'felfelé' emelkedni, visszatérni az Atyához. Isten végtelenségét gyakran úgy tudjuk csak leírni, mint végtelen Óceánt, végtelen fényt, melybe a kis cseppek, illetve lelkek visszavágnak.

Az ember teremtésével itt most annyiban kell foglalkoznunk, hogy ezen dogmák mit mondanak lélek és a test viszonyáról. Már a középkori teológusok a *kreacionizmust* vallották, vagyis azt, hogy minden egyes emberi lélek külön Isten teremtői tevékenységének köszönhető, maga Isten teremti bele a lelket abba a testbe, amely létét a szülők nemző tevékenységének köszönheti. Az új teológia képviselői már nem választják el a testet és a lelket egymástól, az egyén fejlődését, az *ontogenezist* a *filogenezis*, az emberi faj kialakulásának mintájára képzelik el. Isten a fejlődés során fokozatosan készítette elő az anyagot arra, hogy a szellemben kibontakozhasson. Az egyedi ember fogamzásakor már a nemzés által szolgáltatott anyag alkalmas arra, hogy a lélek beleköltözzön. A teremtés transzcendens erőit közvetít: a nemzés kivitelezi a teremtői aktust, „befefejezi” a teremtést”. A teológusok úgy gondolják, hogy Isten nem a lelket, hanem az egész emberi lényt hozza ilyenkor létre.

²³ {360} (1. fejezet, 2. §) és DS 2031-3025 In: <http://dezinger.hu>

²⁴ Uo. 83. oldal A „Quam laudabiliter” kezdetű levél Turribius astorgai püspöknek, 447. július 21

²⁵ {455} 5. Ha valaki azt hiszi, hogy az emberi lelkek vagy az angyalok az Isten lényegéből léptek elő, mint Manicheus és Priscillianus állították: legyen kiközösítve.

{456} 6. Ha valaki azt mondja, hogy az emberi lelkek előbb mennyei lakóhelyükön vétkeztek és ezért a földön emberi testbe taszítottak, mint Priscillianus mondta: legyen kiközösítve. In: <http://dezinger.hu>

Sokféle nézet keringett a lélekről, szellemről és a testről. A IV. Konstantinápolyi Zsinat leszögezte, hogy nincs két lelkünk, hanem csak egy (DS 657). A DS 902 dogma meghatározta a test és lélek egymáshoz való viszonyát: „*tehát bárki mostantól fogva azt merészeli állítani, védeni vagy makacsul kitart amellett, hogy az eszes és értelmes lélek nem formája önmaga által és lényegileg az emberi testnek, azt mint eretneket kell számon tartani*”²⁶. Ma azonban nem a formából, hanem az anyagból kiindulva közelítjük meg az embert. Az anyag állandó fejlődésben van, és az emberben érte el azt a fokot, amikor öntudatosodik, és önmagát, környezetét alakítani képes. Az emberben az anyag és a lélek párosa egyedi kombinációt alkot, s így válik az ember személyyé. Teilhard és Rahner megfogalmazása szerint: az emberben a lélek a maga kifejeződését és kibontakozását az általa átjárt testen keresztül nyerheti el, az emberi test pedig a maga funkcionális teljességét, igazi önmegvalósulását a léleknek köszönheti. Ez az árnyalt megközelítés is talán még kevés ahhoz, hogy az anyag ne rabságot jelentsen a lélek számára. Az egyházi álláspont szerint lelkünk szellemsége teremtett, akárcsak az anyagvilág. Nem része, darabja az isteni szellemnek. Ezzel a kijelentéssel a lélekben nincs meg az a bizalom, hogy valaha visszajuthat a hazájába, az isteni lélekbe, melynek része. A tudattal sem azonosítható teljesen az emberi lélek, a tudat csak egy funkciója az anyagot átjáró és annak felhasználásával dolgozó emberi szellemnek.

{285} (5.) Az ötödik fejezetben beszámolunk arról, hogy azt állítják: az ember lelke isteni szubsztanciájú, és az állapotunknak megfelelő természet nem különbözik Teremtőnk természetétől. Ezt az istentelenséget... a katolikus hit elítéli: tudván, hogy egyetlen teremtmény sem olyan magasztos és olyan kiváló, hogy Isten legyen a saját természete. Ami ugyanis magából Istenből van, az ugyanaz, ami ő maga, és az nem más, mint a Fiú és a Szentlélek. És ezen kívül, mármint a mindenek felett álló Háromság egyszubsztanciájú és örök és változhatatlan istenségén kívül egyáltalán, nincs semmilyen teremtmény, amely létezése kezdetén ne a semmiből teremtett volna... Senki emberfia nem az igazság, senki nem a bölcsesség, senki nem az igazságosság; hanem sokan részesei az igazságnak és a bölcsességnek és az igazságosságnak. Csak egyedül az Isten nem szorul rá, hogy bármiből is részesedjék: minden, amit valahogyan is méltón gondolunk róla, az nem minőség, hanem lényeg. A megváltozhatatlanhoz ugyanis semmi hozzá nem járul, belőle semmi el nem vész: mert annak, ami örök, a lét mindig a sajátja. Következőleg önmagában változatlanul

²⁶ In: <http://dezinger.hu>

*maradva megújít mindent, és semmit nem kapott, amit maga már nem adott volna.*²⁷

A lélek halhatatlansága szellemi mivoltából következik. Függetlene-
nedhet bensőleg az anyagtól, testének pusztulása tehát nem olt-
hatja ki. Már a legrégebbi hitvallásokban szerepel a test feltáma-
dásában való hit.²⁸ Szent Pál a korinthusiaknak írt második levelé-
ben azt várja, hogy földi sátrunk leomoljon, mert akkor új lakóhá-
zat, örök hajlékot kapunk a mennyben (2Kor 5,1). Az első levélben
(1Kor 15,50) romolhatatlan testről ír, melynek az anyag magasabb
rendűvé válik. Ilyen testre – szerintem – csak addig lehet szüksége
a léleknek, amíg vissza nem talál végleg az Atyához, amíg még
folytatni vágyik távollevését, vándorútját. Úgy tűnik logikusnak,
hogy egy jó élet után lenne csak lehetséges magasabb rendű,
finomabb anyagi testben való újjászületés, de a végső célnél már
az anyagra semmilyen formában nem lesz szükség. Az *ősbűn* és az
áteredő bűn

Az *ősbűnt* (*peccatum originale originans*) a Teremtés könyvében
olvashatjuk. A teremtésben Isten szándéka az volt, hogy mindent
jónak teremtett, és az embert a boldogságra szánta, az Egyház
szerint. Ezt inkább a lebukás tükrében úgy értelmezhetnénk, hogy
a kezdeti, de ugyan már eltávolodó állapotban a lelkek boldogok
voltak, hiszen Istent közelről tudhatták, nem kerültek még túl mesz-
sze, még vonzódtak hozzá, de már valamiféle anyagi világot kel-
lett alájuk tennie Istennek, hogy megélhessék elszakadásukat. Az
ősbűn előtti állapotra is térjünk ki egy kicsit: itt a szellemi lélek tevé-
kenysége kezdődhetett el, vagy folytatódott. A Lét alázatosan vár
a létezőkre, hogy felismerjék eredetüket, és visszatérjenek forrásuk-
hoz. Micsoda alázat ez! Igaza van az Egyháznak, ez tényleg szere-
tetet. A világban megtalálható fizikai bajokért, rosszért a bűnbe-
esés története adja meg a felelőst. DS 222, DS 1511 hittételek sze-
rint Isten az őszülőket próbára tette, de ők a próbát nem állták ki,
és ezzel Isten büntetését vonták magukra.

Ki kell térnünk egy pillanatra Ádám személyére is: egyetlen ember-
ről van-e itt szó, az *ősbűn* elkövetésénél vagy kollektív értelemben
az egész emberiségről? Erre tudomásom szerint nem született hit-
tétel, ugyanis az ember származása természettudományos kérdés,
ebben az Egyház bölcsen nem akar végleges álláspontot foglalni.
Pál apostol párhuzama viszont újra felszínre hozza ezt a nyitott kér-
dést, mikor arról beszél, hogy egy ember által jött a halál a vi-
lágba, s egy ember által szűnik meg a halál. „Mármost, ahogyan
egynek a vétke lett minden ember számára kárhózzá, úgy lett

²⁷ Fila-Jug: Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai 83. oldal

²⁸ Uo. 9-31. oldal

egynek az igazsága minden ember számára az élet megigazulásává.” (Róm 12, 18) Ahogy az üdvözülés is személyes dolog, az ember helyett senki sem üdvözülhet, így valószínűleg nincs kollektív büntetés sem. Nem úszhatjuk meg a hátsó padban ülve a feleletet. Az viszont annál inkább logikusnak tűnik a *similis simile* elv alapján, hogy egyfajta lények gyűjtőhelye ez a Föld, így azt a bűnt, vagy rosszat, amit látunk és tapasztalunk a világban, mindannyian megérdemeljük.

A paradicsomkert elnevezés is vitatható, hiába keresnek egyesek földrajzi helyet, az Ószövetség itt egy ideálisabb állapot leírását adja. Egyes hittudósok szerint ilyen ideális állapot nem is létezhetett, mert az ősembert az egymással folytatott kíméletlen harc jellemezte. Itt juthat eszünkbe az, hogy ha mindent megkérdőjelezünk a Bibliából, mi marad végül Isten igazságából... Az ember tudatában élénken él valamiféle boldog ősidők emlékezte, ezt a kollektív tudat is őrzi, így ennek létezését ne vessük el. A halálbüntetést is allegorikusan kell értelmeznünk, arról van itt szó, hogy az ember élete mindenestül Istentől függ, s ha ezt a függőségét nem akarja elismerni, az örök tagadás állapotába kerülhet, örök kárhoz lesz a sorsa, mint a Sátánnak. A bűnbeeséshez szorosan kapcsolódik a szabadulás ígérete is, hogy Éva ivadéka el fogja tiporni a kígyót.

Az elveszett vagy elutasított paradicsomi állapot az eredeti szentség (*sanctitas originalis*) és az eredeti épség (*seu iustitia*). Az eredeti szentség alatt azt kell érteni, hogy a lélek birtokosa volt Isten megszentelő kegyelmének (DS 1511-1512). Az Ősszülők ezt a megszentelő kegyelmet veszítették el a bűnbeesés által. E dogma szerint az ősszülők mentesek voltak a bűnre csábító hajlamtól (*concupiscentia actuales*). Ez sajnos nem meggyőző, hiszen akkor hogy történhetett meg mégis a bűnbeesés. A bűnre csábító hajlam a már a kiválással megjelenik a lélekben, hiszen ez lehet a mozgatórugó, ezért hagyja el mennyei otthonát. A dogma tovább megy, és azt is állítja, hogy az ősszülők mentesek voltak a szenvedéstől és a haláltól is. Isten még közel volt hozzájuk, még talán élesen tudták, hol van a hazájuk, még nem okozott szenvedést az eltávolodás. De a süllyedés nagyon hamar és nagyon gyorsan válhat végzetessé. Ez az aranykor, ahogy már megállapítottuk, sokszor szerepel az emberiség emlékezetében, egyes régi népek mítoszaiban is fellelhető. Talán ennek gyökere nem a fent leírt paradicsomi állapotra utal, hanem még korábbi/feljebbi állapotra, amikor még csak egy játéknak indult a kicsobbanás Istenből. Az őállapotnál egyes teológusok feltételezik, hogy nem a külvilág és az emberi természet volt lényegesen más, mint a bűn után, hanem a kettőnek egymáshoz való viszonya. Jézus is azt

mondja, hogy nem az fertőzheti meg az embert, ami a szájon be-
megy, hanem ami kijön a szájból (Mt 15,11) A külső körülmények
csak akkor hatnak az emberre, ha a tudata ezt megengedi.

Sajnos a szenvedés, a munka mind a bűn velejárója, így e kettő
egymás nélkül elég elképzelhetetlen az anyagi világban. Logikus-
nak, bár talán drasztikusnak tűnhet az a következtetés a fentiek-
ből, hogy ha nem volna bűn, nem maradnának, nem születnének
a lelkek a Földre sem, kicsi iróniával mondhatnánk, hogy érdeklő-
dés hiányában a műsor elmaradna.

Az áteredő bűn

Hogyha azt vélik, hogy ők talán igazságosan és jól beszélnek, hogy
méltán mondják, hogy a lelkeket a szülők adják át, minthogy a
lelkeket a bűnök hálója fonja körül, – az így szólóknak ezzel a bölcs
szétválasztással kellene különböztetniük: hogy ti. a szülők semmi
mást nem tudnak átadni, mint amit előzetes rossz választásuk miatt
elkövettek, azaz a bűnt és a bűn büntetését; ezt a nemzésből kö-
vetkező ivadék világosan megmutatja, hiszen ebből következően
az emberek helytelenül és erkölcsileg eltorzultan születnek. Világo-
san látható, hogy bizony ehhez az egyhez Istennek semmi köze
sincs; s nehogy az emberek a szerencsétlenségnek ebbe a szük-
ségyszerűségébe beleessenek, halálfélelmet keltett s így közölte til-
tását és parancsát. Tehát a nemzés által világosan megnyilvánul,
hogy mit adnak át a szülők, és megmutatkozik, hogy kezdettől
fogva egészen végig mit cselekedett vagy mit cselekszik Isten.²⁹

Az áteredő bűn (*peccatum originale originatum*) tana hosszú
dogmafejlődés során tisztázódott, végül a tridenti zsinaton nyert
megfogalmazást. Ma is sok probléma maradt nyitva. Az áteredő
bűn olyan állapot, amelybe minden ember beleszületik (DS 1514).
Oka az ősbűn (DS 1513). Nemcsak büntetésre méltóvá, hanem bű-
nössé is teszi az embert (DS 1512). Nem utánczás, hanem öröklés
formájában kapjuk. Ez nem a személyes bűnöket vagy a bűnös
állapotot jelenti, hanem azért, mert Isten haragját vonja ránk.

Ezzel a Szentírásban nem találkozunk a teológusok szerint sem, így
– úgy vélem – elég ingoványos talajon lépked az Egyház, amikor
ezt magyarázza. Ádám örökségének hívják ezt már a II. század-
ban. Tertullianus szerint Ádám bűne az egész emberi nemet be-
mocskolta, és mindenki számára továbbítja a kárhozatot. Pelagius
tagadta az áteredő bűnt, szerinte Ádám bűne nem tett minket
bűnössé, csak rossz példája lehetett ránk lehúzó hatással, ez a né-
zet számunkra is logikusnak tűnhet. Ágoston azonban hangoztatta

²⁹ {361} (4. fejezet, 7. §) in: <http://dezinger.hu>

az áteredő bűn fogalmát, s zsinaton ítélték el Pelagius tételeit (DS 267), illetve a semipelagianusok tanait (DS 371-395).

Mára a teológusok is úgy gondolják, hogy ez tarthatatlan, a saját lényegünktől való elidegenedést kezdik hangsúlyozni. Rahner szerint az eredeti bűn Isten akaratával való ellenkezés állapota. Az ember saját erejéből nem tudja legyőzni a rosszra való hajlamot. A bűn affektív dimenziójában az értékskála csúcsán nem Isten áll, az ontikus dimenzióban nem tudja vagy akarja befogadni a kegyelmet, s történelmi szempontból az ember olyan időkben él, ahol szabad akaratából elfogadja a bűnös állapotokat. A *concupiscencia*, a rendezetlen vágy, rosszra való hajlam megmarad bennünk, a kegyelem ad erőt az ebből való kikerüléshez. Az ember egész valójában bűntől fenyegetett lény, s tény az is, a földi viszonyok nem kedveznek a jónak, hiszen állandó harc folyik jó és rossz között. Az ember tehát a bűn nyomorának az objektuma. Egy idő után talán rájön az ember, hogy Istenhez kell igazodnia. Itt megállnánk egy pillanatra: - sokat gondolkoztam rajta, szerintem - ha az Egyház bemutatná az embernek, hogy ő maga okozója a nyomorúságnak, és nyomorult állapotának, s elé tárná a kendőzetlen igazságot a bukás tényéről, ez a fajta felismerés elindítaná a hazavezető úton.

*Kiközösítő tételek Órigenész ellen*³⁰

{403} 1. Kánon. *Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy az emberek lelkei előbb léteztek, ugyanis ezek azelőtt oly lelkek és szent erők voltak, akik az isteni szemlélődés teljességét kapták, de rosszabbra fordultak, ezért elhidegültek az Isten szeretetétől, és ezért nevezték azokat görögül pszichének, azaz léleknek vagy animának, és vezeklés végett lettek bebocsátva a testekbe, legyen*

kiközösítve.

{404} 2. Kánon. *Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy az Úr lelke előbb létezett és egyesülve volt Istennel, az Igével, a megtestesülés és a Szűztől való születés előtt, legyen kiközösítve.*

{405} 3. Kánon. *Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy először*

³⁰ 403-411: Iustinianus császár ediktuma Menasz konstantinápolyi pátriárkának, amelyet a Konstantinápolyi Zsinaton tettek közzé, 543-ban. *Jeruzsálemi szerzetesek ellen, akik* Órigenész tanításait terjesztették, Iustinianus, a „teológus császár” Órigenész „De principiis” (= a kezdetek vagy elvek) című művéből többek között ezt a 9 kiközösítő tételt szerkesztette meg, amelyek zárták „Órigenész elleni könyv” avagy „Ediktum” című művét (összeállítva az 542. év vége és az 543. év eleje között). Vigilius pápa (537-555) minden valószínűség szerint megerősítette ezeket, amikor Konstantinápolyban időzött (547-555).

megformálódott a mi Urunk Jézus Krisztusnak a teste a Boldogságos Szűz méhében, és azután egyesült vele Isten, az Ige, és a lélek, amely ugyanis előbb megvolt, legyen kiközösítve. {406} 4. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy minden mennyei rendhez hasonlít Isten, az Ige, a kerubok számára kerub, a szeráfoknak pedig szeráf lett, és minden felső égi erőhöz teljességgel hasonló lett, legyen kiközösítve. {407} 5. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy a feltámadásban az emberek teste, mint gömb alakú támad fel, és nem vallja, hogy mi felegyenesedve támadunk fel, legyen kiközösítve. {408} 6. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy a menny és a nap és a hold és a csillagok és a vizek, amelyek az ég fölött vannak, valamiféle lélekkel és értelemmel ellátott (anyagi erők), legyen kiközösítve. {409} 7. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy az Úr Krisztus a jövő korszakban (saeculum) keresztre fog feszíttetni a démonokért, miként az emberekért, legyen kiközösítve. {410} 8. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy Isten hatalma véges, vagy azt, hogy Ő csak annyit alkotott, amennyit át tud fogni és gondolni, vagy azt, hogy a teremtmények Istennel együtt örökké vannak, legyen kiközösítve. {411} 9. Kánon. Ha valaki azt mondja vagy gondolja, hogy időleges a démonok és a gonosz emberek vezeklése, és annak valamikor a jövőben vége lesz, vagy helyreállítása és megújítása lesz a démonoknak és a gonosz embereknek, legyen kiközösítve.³¹

Több tanítását már elemeztük, e kánonokat elolvasva azonban tényleg az a meggyőződés erősödhet meg bennünk, hogy Órigenész teológus hatása óriási volt, munkája mérföldkőnek számított a dogmatika történetben, hiszen rengeteg kánont hoztak ellene. Pedig csak egyetlen „hibája” volt, a platóni rendszert kívánta a hit fényével megvilágítani. A lélek miért ne vehetne fel gömb alakot, miután elhagyta a testét - amúgy nem értem, miért kellene nem anyagi dolognak, bármiféle alakot is felvenni...? -. Krisztus keresztre feszítése mindig, állandóan megtörténik, amikor bűnt követünk el. Isten hatalma végtelen, de mi a szabad akaratunkkal behatároljuk itt a Földön. Csak reménykedhet az ember, hogy a körülötte lévő világban sok-sok, milliányi Istenre irányult lélek van, akik mind Istent dicsőítik, s ha figyel, és elhallgat, nincs más dolga, mint velük együtt dicsőíteni a Mennyek Urát. Ezt lehet érezni a templomban elmélkedve, ezt a nagy transzcendentális közösséget.

³¹{190} in: <http://dezinger.hu>

Feltámadás

Jézus megdicsőülése a feltámadás volt, kilépett a földi dimenzióból, és új, eredeti létrendjébe emelkedett. Jézus feltámadása úgy hatott az apostolokra, hogy megbizonyosodhattak, mégsem választották hiába a jézusi keskeny utat. Gyáva megfutamodásukat Jézus megbocsátotta, hiszen megjelent nekik, bár alig ismerték fel. Sőt Jézus felhatalmazta őket, hogy a nevében bűnbocsánatot tartsanak, Új küldetéstudatot nyertek, hiszen a feltámadt Jézus velük maradt, s megkapták a Szentlelket is. A vértanúságot is vállalták.

Jézus feltámadása volt az az esemény, amikor a világ 'megtorpant' egy pillanatra. Jézus halálakor tombolva ujjongott a gonoszság, hogy legyőzte Istent. Sötétség borult a földre, a templom függönye kettészakadt. A természet is gyászba burkolózott. Lelkileg egy időre megfagyott minden. S e dermedésben csak a sátán őrzöngése hallatszódhatott. És akkor, az isteni fordulat: olyan erővel öntött el mindent a Fény, mert Jézus feltámadt, hogy ott mindet lesöpört. Az Istent nem lehet elpusztítani. Alászállt a pokolra, és még onnan is minden belekapaszkodó lelket kivezetett a Halászó Sas. Ekkor kezdtek feleszmélni a katonák, a farizeusok, sőt még a tanítványok is: tényleg igaz, amit mondott, Isten fia volt, nemcsak egy próféta. Ez után kezdték el egyáltalán leírni, mit is mondott, ki is volt Jézus. Ez lett a gyújtópont. Szomorú tények ezek: nem volt elég, hogy ott tanított, sugárzott köztük. Halála után még mindig megállítottuk, mert segítségre szorultunk.

A Kereszt teológiája szerint a keresztre feszítés nem véletlenül történt, a megváltás befejezése volt ez a szörnyű halál. Péter apostol írja: „*A test szerint megölték ugyan, de a Lélek életre keltette.*” (1Pét 3,18-21). A kereszt, ez az ember számára oly jól ismert forma, hiszen hacsak magára néz is, keresztet lát, lett a kereszténység legáltalánosabb jelképévé. Jézus halála megváltást eszközlő halál volt. Az ember ilyen keményszívű, ez a nyomorult halál kellett és kell ma is ahhoz, hogy Jézus tanításán elgondolkodjon, hogy kinyisson a transzcendencia felé, az Alfa és az Omega felé. A megtestesülés teljesen elég lett volna, egy jobb, egy szebb világban. Feltételezhetjük, vannak olyan dimenziók is, ahol Jézust nem feszítették keresztre! Tőlünk lejjebb, primitívebb létekbé pedig azért nem ment, mert ott már az első pillanatokban megölték volna, olyan súlyos „pincebogár lét” húzódik ott az elmélkedéseink szerint. A test feltámadását tekintve az Egyház a testben való feltámadást fogadja el:

„Hiszünk az emberi test jövődő feltámadásában is. Az ember lelkeről pedig azt mondjuk, hogy nem isteni szubsztancia vagy az Istennek egy része, hanem teremtmény, amely nem az isteni akarat folytán esett el.”³²

Más helyen pedig: „A mi Fejünk példája alapján valljuk, hogy valószínű lesz minden megholt testi föltámadása. Nem azt hisszük, hogy valami légius vagy más egyéb testtel – mint némelyek eszelősen képzelik – fogunk föltámadni, hanem abban a testben, amelyben élünk, létezőnk és mozgunk. Ennek a szent föltámadásnak példáját elvégezvén ugyanazon mi Urunk és Üdvözítőnk mennybemenetelével visszament az atyai trónusra, amelyről istensége miatt sohasem távozott el.”³³

A Kossuth rádióban nemrégiben hallottam egy püspökúr megnyilatkozását a lélekvándorlásról. Röviden intézte el azzal a válasszal, hogy ez nem katolikus hittétel. Ezután a feltámadásról kezdett beszélni. A lélek halála után feltámad az örök életre, egyfajta szellemi testben. Ennek elsőként Jézus tört utat, a sírt üresen találták. Jézus harmadnapon feltámadt. Pünkösdig még megjelent többször is tanítványainak, de nem is ismerték fel vagy csak igen nehezen, annyira más volt ez a „test”, amelyet halála után felvett. Miért vette fel? Azért, hogy ne ijessze meg a tanítványokat, mert még mindig az ember gyengeségeit vette figyelembe, s isteni erejét lecsavarta/lehalkította. Jézus Máté evangéliumában (Mt 22,23-27) így beszél a feltámadás utáni létről:

²³ A feltámadáskor, ha ugyan feltámadnak, melyiküké lesz az aszszony? Hiszen mind a hétnek a felesége volt?” ²⁴ Jézus így felelt: „Nem azért tévedtek, mert nem ismeritek az Írásokat, sem az Isten hatalmát? ²⁵ Hiszen, amikor feltámadnak, nem nőülnek és férjhez sem mennek, hanem olyanok lesznek, mint az angyalok az égben. ²⁶ Nem olvastátok Mózes könyvében a csipkebokorról szóló részben, mit mondott Isten a halottak feltámadásáról? Én, Ábrahám Istene, Izsák Istene és Jákob Istene vagyok! ²⁷ Tehát nem a halottak Istene, hanem az élőké. Így nagy tévedésben vagytok.”

A fent leírt transzcendentális lét tehát nem lesz hasonló a földi élethez. Földi fogalmaink inkább csak félrevisznek, mint segítenének az eligazodásban. Nem lesz ott semmiféle anyagi, hiszen Istenben való beleolvadás után az anyagra, a különlévőség eszközére már nincs szüksége vagy igénye a léleknek. A feltámadás tehát valóban eljön vagy eljöhét, de mindez a lélek legnagyobb megvalósultsági fokán következhet csak be, mikor már nem vagyunk a földi létre vagy más, akár magasabb, de Istentől különálló létre. Igen, a lélekvándorlás ellenzői arra hivatkoznak, hogy Jézus

³² Szent I. Anastasius pápa, 399-402 (401?) 187-208: I. Toledói Zsinat, 400. szeptember (405?)

³³ {540} in: <http://dezinger.hu>

segítségével egyből el lehet jutni a Mennyországba, feltámadunk. Igen a cél az is lenne, hogy véget vessünk ennek a hosszú-hosszú végtelennek tűnő folyamatnak, amely során hol tanulunk hibáinkból, hol visszaesünk hibáinkba, s évezredekken át tartó bolyongásunk céltalan szenvedésnek és haldoklásnak tűnik. Jézus kezét megfogva ez sikerülhet egy élet árán is, de ahhoz teljesen át kell alakulnunk. Ahogy a lelki-vezetőnk mondogatja, sajnos a szakadék átugrása csak akkor sikeres, ha 100 %-ig teljesítettük a feladatot. 99%-nál a szakadékba zuhanunk ugyanúgy, mint 1 % esetén. Tertullianus szép gondolatával zárnam a feltámadás kérdését: „Isten az emberek közé jött élni, hogy az ember megtanuljon Isten szerint élni. Isten az emberrel, mint egyenrangúval folytatott érintkezést, hogy az ember aztán Istennel, mint egyenrangúval juthasson érintkezésbe. Isten igen lealacsonyította magát, hogy az ember igen nagygyá lehessen.”³⁴ Pál apostol szavaival élve Krisztus által felszabadultunk a törvény alól, mert a törvény képtelen volt megszabadítani a bűntől. Igaz ez a karma törvényére is, mely ránk kényszerítő erővel hat, amíg szolgálai vagyunk a világnak.

„Akinek füle van a hallásra, az hallja meg!”

Ma – szerintem – kiemelkedő misztikus teológusi megközelítésben Pável Márta: *Akinek füle van a hallásra, az hallja meg* című könyvét tudom mindenkinek ajánlani. A dogmák felülvizsgálata, szánálása mellett sok új, elmélkedésben megerősített megközelítés teszi érthetővé a modern ember számára Krisztus tanítását. Bár az Egyház szerint a kinyilatkoztatások kora az utolsó apostol halálával lezárult. A magán kinyilatkoztatások közé sorolja az elmélkedő misztikusok élményeit, még akkor is, ha azok teljeséggel összeegyeztethetők a Bibliában olvasottakkal, s csak a mélyebb megértést segítenék elő. Tüzetes vizsgálat alá veszi a médium személyét, hitét és erkölcsét, s a kimondott igazságokat sokáig a paragon hagyja, hátha maguktól elmúlnak, kiderül róluk, hogy nem helytállóak. Ha mindezt túléljük a kimondott szavak, és igazságok, akkor esetleg hivatalosan is állást foglal az ügyben az Egyház.

Témánk szempontjából *a teremtésről, a test feltámadása és az ember sora a halál után* című rész szolgálhat útmutatóul. A teremtés folyamatában tehát szó nincs önmagát megosztó szeretetről, hiszen Isten minket ugyanúgy hazavár, ahogy a tékozló fiút várta haza édesatyja. A lények maguk akarták a világokat, maguk akartak külön lenni, így jött létre, az Istentől való elhidegüléstől az anyag. „A Logosz az Isten önközlése, helykészítése a majd helyet

³⁴ Előd István: Katolikus dogmatika in: ppek.hu

kéző lények számára.”³⁵ Jézus feltámadása lélekben történt meg, hiszen a lélek szállt alá a poklokra, s vitte magával fölfelé, mint a halászó Sas a szabadulni vágyó lelkeket. Testben: teljesen elváltzott testben – oly annyira másban, hogy a kertésznek vélték, hogy át tudott menni a falon – jelent meg az embereknek, hogy tudjunk a feltámadásról, hogy észre vegyünk, mi, akik a test rabságában élünk. Az ő teste visszafénylelt, nem is kellett elpusztulnia. Az ember számára áttörte az utat, ugyanígy fogunk mi is feltámadni. A végleges fényre válás a fényre való feltámadás az üdvözülés, de ez csak akkor következhet be, ha a lélek már csak kizárólag Istenhez vonzódik. Nincs már semmilyen kötöttsége.

Sok keresztény ember nem is igazán hisz a túlvilági, transzcendens létben, mert nem szembesítik vele. Gyónás során megbánja bűneit, majd elfelejti őket. A napi rutinban nem találkozik a túlvilággal. Egy-egy haláleset vagy születés kapcsán, határhelyzetben persze megérinti a túlvilág szele, de akkor „szent borzadállyal” ’elkenjük’ a dolgokat. *Biztos a mennyországba kerül, olyan jó volt, együtt ott leszünk Istennél*, stb. A lélekvándorlás illetve a reinkarnáció ismerete nem szükséges az üdvözüléshez, anélkül is eljuthat valaki Jézus kezét tényleg megfogva az Atyához. Ahogy azonban Pável Márta írta a lélekvándorlás elfogadásával (amit igazán, 100%-ig Jézussal tartó hívőnek felesleges hinni, csak azoknak, akik nem így hisznek, nem Krisztust követők) nemhogy kisebbedne Jézus Krisztus személye és megváltása, hanem még nagyobb és fontosabb lesz.³⁶ Hiszen kisegít minket az örök körforgásból, véget vet ennek a malomkeréknek, amelyben a szenvedést a feledés homálya tompítja csak. E körforgás véget érhet még ebben az életben, Jézus Krisztus az ajtó, vár bennünket, van remény.

Végszó

Végezetül hadd valljam meg én is, végig kínozott az a gondolat, hogy miért kellett az Egyháznak, s a gondolkodó egyházatyáknak ily hevesen és bőszén tagadni a reinkarnáció illetve a lélekvándorlás tanát. Sok tan elismerését, és több dogma helytállóságának kétségbevonását vonná maga után ennek elismerése, az igaz: preegzisztencia, szellemi vagy lelki feltámadás, teremtés vonzatában. Végig az a gondolat kísértett engem, hogy talán a lélektől és a transzcendencia olykor túl mély és ismeretlen, bonyolult világtól való félelem is diktálhatta ezt a nagyfokú és heves tagadást. E tan kiküszöbölésével a szellemi és az anyagi világ a legnagyobb mértékig elhatárolható. A lélek testről-testre való vándorlásával, a

³⁵ Pável Márta: Akinek füle van a hallásra, az hallja meg! 283. oldal

³⁶ uo. 304. oldal

lélek az anyaggal szemben való felsőbbrendűségének elismerésével kapitulálni kellene a transzcendencia előtt, amelyet így viszont, elhatárolva, misztériumként tisztelhet az Egyház. Hát ne maradjunk ezen a széles úton, menjünk a keskeny, nehezebb úton, a teljes igazság felismerése felé, hiszen nem kerülhetjük ki a kikerülhetetlen szembenézést magunkkal az út végén. *Minden teremtmény egy tiszta semmi: nem azt mondom, hogy valami csekély vagy jelentéktelen, hanem hogy egy tiszta semmi.*³⁷ Talán Eckhardt mester ezen megállapítása is segít nekünk, hogy ne vegyük magunkat túl komolyan ezen az úton, de az utat magát viszont nagyon komolyan járjuk.

Felhasznált irodalom:

- Somos Róbert: Az Alexandriai teológia (Budapest, 2001. Kairosz)
Vanyó László: Az ókeresztény egyház irodalma I. Az első három század (Budapest, 2007. Jel Könyvkiadó)
Vanyó László: Bevezetés az ókeresztény kor dogmatörténetébe (Budapest, 2009. Szent István Társulat)
Órigenész: A PrINCÍPIUMOKRÓL (Budapest, 2003. Kairosz)
Pável Márta: Akinek füle van a hallásra, az hallja meg! (Budapest, 2009.)
Szent Ágoston: A Teremtés könyvéről a manicheusok ellen (Budapest, 2002. Kairosz)
Eckhart mester: Intelmek és tanító beszédek (Budapest, 2000. Farkas Lőrinc Imre könyvkiadó)
Előd István: Katolikus dogmatika (Budapest, 1978. Szent István Társulat)
<https://denzingerblog.wordpress.com/magyar-denzinger/dokumentum-101/>
Fila Béla – Jug László: Az egyházi tanítóhivatal megnyilatkozásai (Budapest, 1978. Örökmécs alapítvány)

A cikk írója: *Rizmayerné Márkus Edit*, az ELTE-n diplomázott francia és történelem szakos tanárként. AQUILA h. rend alapító tagjai között van. Rendszeresen publikál az AQUILA Párt kiadványaiban.

³⁷ {976} (26) in: <http://denzinger.hu>